

Politiet i ungdomsskolen

**Tillitskapende og forebyggende, eller kun
tilstedeværelse?**

En teoretisk oppgave

av

Merete Haukenes

BACHELOROPPGAVE (OPPG300-O)

Politihøgskolen avd. Oslo

2012

Innhold

1. Innledning	2
1.1. Formålet med oppgaven	2
1.2. Problemstillingen	2
1.3. Definisjoner og avgrensninger av begreper	2
1.4. Oppgavens oppbygning	3
1.5. Bakgrunn	3
1.5.1 Ekstern hospitering	3
1.5.2. Jeg vil trives	3
1.5.3. Politistudentene på Vardal	4
1.5.4. Kriminalitetsforebygging i Vestoppland politidistrikt	4
2. Metode	4
2.1. Metodevalg	4
2.2. Forforståelse og forskningsetikk	5
2.3. Utvalg og bearbeiding av data	5
3. Teori	6
3.1. Styringsplaner og kriminalitetsforebyggende perspektiver	6
3.1.2. Overordnede mål og føringer	7
3.1.3. Kriminalitetsforebyggende perspektiver	7
3.1.3.2. Personorientert forebygging	9
3.1.3.3. Lokalorientert forebygging	10
3.2. Tillit	10
3.2.1. Tillitsbegrepet	11
3.2.3. Relasjons- og systemtillit	11
3.2.4. Hva skaper tillit?	12
3.3. Politikultur og skepsis til forebygging	13
3.4. Kontinuitet og stabilitet	14
3.5. Innflytelse og påvirkning av ungdom	15
3.6. Personlighet og interesse	16
3.7. Implementering	17
4. Avslutning	17
5. Litteraturliste	19

Innledning

En god del forskning viser at forebyggende, tillitskapende politiarbeid er virkningsfullt og at det bør prioriteres. Stortinget og Regjeringen har fulgt dette rådet i årevis og implementert det gjennom politiets styringsdokumenter. Men en del forskning støtter også opp under min egen erfaring, nemlig at det er en generell skepsis til forebyggende arbeid i politietaten. For at målrettet forebyggende arbeid skal integreres i den daglige polititjenesten, må man mange steder være en ildsjel og brenne for det forebyggende arbeidet. Mange ser på kontaktetablering, uten at det har skjedd noe lovbrudd, som bortkasting av dyrebar tid. Å bruke tid på å prate med ungdom er ifølge mange sosialarbeid, og noe politiet ikke skal prioritere.

I mitt praksisåret på Gjøvik politistasjon hadde jeg ekstern hospitering på Vardal ungdomsskole sammen med tre andre politistudenter. Vi deltok på et tverretatlig forebyggende prosjekt - *Jeg vil trives*. Vi ble godt kjent med elever og ansatte på skolen, og opprettholdt denne kontakten gjennom praksisåret.

1.1. Formålet med oppgaven

Formålet er å belyse mulighetene og begrensningene ved politiets tilstedeværelse og kontaktetablering i ungdomsskolen. Synliggjøring av mulighetene til og verdien av slik kontakt med skolen og ungdom kan gjøre at flere kanskje åpner for å prioritere det. Ved å belyse begrensningene kan en se hva som mangler for at slik tilstedeværelse kan ha noen tillitskapende eller kriminalitetsforebyggende verdi. Jeg skal også se på utfordringene som gjør at slikt arbeid ikke prioriteres i høyere grad.

1.2. Problemstillingen

Hva slags kriminalitetsforebyggende og tillitskapende verdi kan politistudentenes tilstedeværelse på Vardal ungdomsskole ha?

Oppgaven spisses mot å fokusere på styrker og svakheter med politistudentenes tilstedeværelse i et slikt prosjekt, sammenlignet med det kriminalitetsforebyggende arbeidet som ellers gjøres av politiet på Gjøvik opp mot Vardalselevne.

1.3. Definisjoner og avgrensninger av begreper

Med *tillitskapende verdi* menes her den tilliten skoleungdommene eventuelt får til politietaten. Tillitsbegrepet og *kriminalitetsforebygging* som begrep vil utdypes nærmere under presentasjon av teori. Oppgaven er avgrenset til hvilken kriminalitetsforebyggende verdi det kan ha for *elevne på Vardal*, nemlig den gruppen vi kom i kontakt med gjennom

hospiteringen. Med *tilstedeværelse* menes her de tre ukene i ekstern hospitering, i tillegg til de gangene vi møtte Vardalselevne i etterkant, enten på vakt i politiet eller tilfeldigvis på fritiden.

1.4. Oppgavens oppbygning

Først vil jeg presentere bakgrunnen for oppgaven og deretter redegjøre for fremgangsmåten jeg har brukt i metodekapitlet. Så vil jeg presentere de ulike teoriene og drøfte de opp mot hverandre i hoveddelen. Her vil jeg, med utgangspunkt i problemstillingen, først gå inn på kriminalitetsforebyggende perspektiver og styringsplaner. Deretter kommer jeg inn på tillitsbegrepet, for så å belyse temaet politikultur. Videre vil jeg drøfte kontinuitet og stabilitet, påvirkning av ungdom, personlighet og interesse, og til slutt implementeringsutfordringer. I avslutningen vil jeg ikke komme frem til en konklusjon, men runde av ved å trekke sammen de røde trådene.

1.5. Bakgrunn

1.5.1 Ekstern hospitering

Ifølge Politihøgskolens fagplan bør politiet og samarbeidspartnerne ha kunnskap og forståelse for hverandres oppgaver ut i fra et kriminalitetsforebyggende perspektiv (PHS, 2010, s. 14). Min hospitering bestod av tre uker på Vardal ungdomsskole i Gjøvik kommune, sammen med tre andre politistudenter (to av gangen). Det er viktig å understreke at hovedhensikten med den eksterne hospiteringen ikke er å forebygge, men at politistudentene skal få en innsikt i tverretattlig samarbeid, hvordan skolen jobber, samt få en økt forståelse for elever med ulike forutsetninger.

1.5.2. Jeg vil trives

Vardal ungdomsskole deltok på det tverrfaglige prosjektet *Jeg vil trives*. Tanken bak prosjektet er *helhet*, at hele skolemiljøet skal engasjeres for et bedre miljø, både sosialt og læringsmessig (Skotland, 2010, s. 1). Skolen samarbeider med andre instanser, blant annet Barnevernet, BUP¹, Oppfølgingstjenesten, Videregående skole og Politiet. En kvalitativ studie av prosjektet viser et forbedret skolemiljø og styrket samarbeid mellom ulike instanser (Rønningen, 2010, s. 4). Prosjektet baseres mye på samtalegrupper, og det arrangeres blant

¹ Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk

annet turer til videregående skoler for å hindre frafall, og til andre instanser som Politiet og Ungdomskontoret for å skape en kontakt og en slags brobygging.

1.5.3. Politistudentene på Vardal

Politistudentenes oppgaver var blant annet å delta i samtalegrupper, planlegge og å gjennomføre egne samtalegrupper og tilrettelegge aktiviteter for elever som hadde blitt tatt mer eller mindre ut av undervisningen. Vi bistod noe ved undervisning og var ellers kontaktsøkende mot elever som for eksempel skulket undervisningen eller oppholdt seg rundt på skolen. Vi lagde også et opplegg for en klasse som slet med dårlig sosialt miljø. Da hospiteringsperioden var over, dro vi noen ganger på ordensvakten som ”studentpatrolje” og besøkte skolen.

1.5.4. Kriminalitetsforebygging i Vestoppland politidistrikt

Vestoppland politidistrikt har ifølge handlingsplanen en rekke tiltak opp mot ungdom (Vigen, 2010). Politibetjent Fredrik Lykken på forebyggende avdeling på Gjøvik opplyser i e-post² at politiet deltar på foreldremøter og oppretter rusrelaterte tiltak. Ellers går mye av det forebyggende arbeidet gjennom SLT³, ifølge Lykken. Han presiserer også at handlingsplanen er vedtatt, men at den ikke følges fordi den ikke gjenspeiler hva politiet greier å jobbe med i virkeligheten. Den kontakten Gjøvik-politiet har med Vardalsungdommene går hovedsaklig gjennom disse tiltakene, gjennom politiets deltagelse på en gruppesamtale i *Jeg vil trives* og når elevene drar på besøk til politistasjonen.

1. Metode

2.1. Metodevalg

Jeg har belyst problemstillingen med *teoretisk metode*, altså systematisk valgt ut litteratur, vurdert det kritisk og satt teoriene opp mot hverandre. Denne metoden er valgt fordi det gir muligheter til å belyse problemstillingen ut ifra mange synsvinkler og fordi en empirisk oppgave fort ville blitt snever og tidkrevende. En svakhet ved teoretisk metode er at jeg kun finner litteratur som omhandler andre utvalg og målgrupper, som ikke nødvendigvis samsvarer helt med min problemstilling. Jeg har brukt en *induktiv* tilnæringsmåte, der målet er å få en helhetsforståelse av temaet (Larsen, 2007, s. 22).

Det er vanskelig å finne kvantitative, målbare enheter ved forebygging og tillit.

Mesteparten av litteraturen jeg har brukt er derfor basert på kvalitativ forskning, som kan få

² Fredrik Lykken, politibetjent forebyggende avdeling på Gjøvik. E-post 30.11.11

³ Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak

frem nyanser og dypere forståelse for et emne. Ulemper med kvalitativ forskning er at det er vanskelig å tallfeste og forskningsresultatene er mye opp til forskerens tolkning av materialet.

En mulig feilkilde under analysen av teoriene er at jeg trekker konklusjoner på feil grunnlag. Derfor har jeg vurdert kontinuerlig om teoriene er relevante nok for min oppgave. Noen kan se det som en svakhet at deler av utvalget, nemlig at politistudentene og politibetjentene ikke kan sammenlignes fordi de ikke har de samme forutsetningene. Derfor understrekes det at hensikten med oppgaven ikke er å finne ut hvem som gjør best jobb, men å sammenligne styrker og svakheter, muligheter og begrensninger.

2.2. Forforståelse og forskningsetikk

Da jeg startet på oppgaven, hadde jeg en forestilling om at kontaktetableringen på Vardal hadde høy forebyggende og tillitskapende verdi. Det er svært viktig å reflektere over hvilke forestillinger man møter oppgaven med, ifølge boken *Og eg ser på deg* (Aadland, 2004, s. 210) Denne forforståelsen defineres i boken som en bevisst eller ubevisst forventning om hvordan noe kommer til å bli (s.308). Man plukker for eksempel ut setninger eller tolker disse ut av sammenheng for at det skal passe hypotesene. Jeg har vært bevisst min forforståelse, og derfor rettet et kritisk blikk mot hypotesen da jeg søkte etter litteratur og behandlet materialet. Jeg forsøkte å være objektiv og finne data som kunne avkrefte min forforståelse. Blant annet viser nyere forskning at generell tilstedeværelse av politiet ikke har så stor effekt som tidligere antatt, og at kriminalitetsforebyggingen bør være mer målrettet overfor risikogrupper. Forskningsetisk har jeg passet på konfidensialiteten og unnlatt eksempler med enkeltpersoner for å unngå identifisering, selv om de kunne belyst temaet ytterligere.

2.3. Utvalg og bearbeiding av data

Inklusjonskriteriene for dataene jeg valgte å ta med ble formet av problemstillingen. Det finnes mye litteratur om både politiets forebyggende strategier og tillitsbygging. Jeg har hentet stoff fra både teoretiske og empiriske studier. Mesteparten av litteraturen om kriminalitetsforebyggende perspektiver er hentet fra boken *I forkant* (Lie, 2011), som er pensum 3.året på Politihøgskolen. Boken er oppdatert, veldig sentral i forhold til problemstillingen og drøfter ulike synspunkter og relevante utfordringer ved forebygging.

Kildene som er brukt til å belyse regjeringens føringer for kriminalitetsforebygging og tillitsbygging, er hovedsaklig offentlige dokumenter og rapporter fra internett. Selv om disse styringsdokumentene er basert på vitenskapelig forskning, kan de gi et ganske idealistisk bilde av politietaten. De tar lite hensyn til utfordringer som for eksempel politikultur, som jeg måtte

finne litteratur om andre steder. Det meste av den øvrige litteraturen er funnet gjennom søk i biblioteket (bibsys) og via søkemotorer på internett. Mye litteratur ligger ute elektronisk, noe som er svært oversiktlig da det gir mulighet til å søke etter spesifikke ord i dokumentet.

Informasjon om arbeidsrutiner og styringsdokumenter fra Vestoppland politidistrikt har jeg fått gjennom kontakt på e-post. Etter å ha kontaktet forskeren Gundhus fikk jeg litteraturtips om politikultur. Boken *For sikkerhets skyld* (Gundhus, 2009) fant jeg på skolebiblioteket, og er selvvalgt pensum. Mye teori om tillit er hentet fra boken *I forkant* (Lie, 2011) og prosjektet *Trygghet og tillit* (Politidirektoratet, 2011) som var veldig relevant for min oppgave. Både i forhold til tillit, forebygging og ulike utfordringer har jeg søkt etter sammenlignbare prosjekter, noe det finnes mye av. Jeg søkte svar på hva som påvirker ungdom, politiets rolle i prosjektene og betydningen av kontinuitet og tillit. Der jeg har vist til forebyggende prosjekter fra nettstedet forebygging.no har jeg også tatt helsedirektoratets evaluering i betraktning for å være kritisk nok.

Jeg har vært kildekritisk ved å vurdere stoffets troverdighet, objektivitet, nøyaktighet og om det er egnet for min oppgave. Mesteparten av litteraturen jeg har anvendt er vitenskapelige publikasjoner utgitt i nyere tid. Eksklusjonskriteriene var at litteraturen ikke var nok relevant for mitt utvalg eller at den ikke var vitenskapelig basert. Noe ble ekskludert fordi det ikke virket nok kritisk eller reflektert eller fordi undersøkelsesobjektene ikke var tilstrekkelig sammenlignbare. Praksiserfaringen ga meg inntrykk av at alder kan være avgjørende i forhold til påvirkning og innflytelse. Gjennom mine undersøkelser fant jeg ut at det mangler litteratur rundt sammenhengen mellom alder og påvirkning, noe som gjorde at jeg forandret på problemstillingen underveis. Ny forskning rundt dette emnet kunne belyst temaet ytterligere. Det ville vært relevant å trekke inn teorier om blant annet lokalorientert samarbeid og sosiologiske teorier om sosiale avvikere og stigmatisering, men på grunn av plassmangel det drøftes ikke i denne oppgaven.

2. Teori

3.1. Styringsplaner og kriminalitetsforebyggende perspektiver

For å finne ut om politistudentene kan ha en forebyggende og tillitskapende verdi, må vi se på hva litteraturen sier om hva som kan forebygge kriminalitet. Først skal vi se på hva som menes med kriminalitetsforebygging.

3.1.1. Kriminalitetsforebygging som begrep

I boken *I forkant* definerer Lie forebygging som å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer (Lie, 2011, s. 21). Kriminalitetsforebygging blir da å hindre at kriminalitet inntreffer, og er i politilovens § 2 definert som en av politiets hovedoppgaver (Politiloven, 1995). Lie beskriver forebygging som et vagt og ullent begrep, og at politiet ikke bare skal forebygge lovbrudd, men også atferd som assosieres med lovbrudd. Videre beskrives kriminalitetsforebygging som tilrettelegging for tilhørighet i det lovlydige samfunnet. Politiet skal altså snu skjevutvikling og hindre lovbrudd (s.22). Det tryggeste samfunnet får vi nemlig ved å hindre at kriminaliteten skjer, ikke bare å slå ned på det som allerede har skjedd.

3.1.2. Overordnede mål og føringer

Ved å belyse kriminalitetsforebygging på makronivå, ser vi at styringsdokumentene fra stortinget og regjeringen i stor grad beskriver forebygging som noe som skal prioriteres og fokuseres på. Politirulleutvalgets *nærpolitimodell* fra 1981 består av ti grunnprinsipper for organiseringen av norsk politi. Et av prinsippene beskriver at politiet skal ”prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten forebyggende virksomhet” (St.meld. nr. 42, 2004-2005, 2005). Selv om prinsippene ble nedfelt for over 30 år siden, er de fortsatt styrende for politiets virksomhet, og skal også være det i fremtiden ifølge St.meld. nr 42 og Rapporten *Politiet mot 2020* (Politidirektoratet, 2008, s. 21).

3.1.3. Kriminalitetsforebyggende perspektiver

3.1.3.1. Hva fungerer?

Viktigheten av forebygging har lenge vært klart fra øvrig hold, men måten politiet har arbeidet kriminalitetsforebyggende på har variert opp gjennom årene. Tradisjonelt var politiets forebyggende arbeid preget av kampanjevirkosomhet, men fokuset har dreid seg mer mot bedre tilrettelegging for samarbeid med andre aktører (Tømmerås, 2007, s. 10). Det fokuseres nå i større grad på generell velferd og tilrettelegges nettopp for tilhørigheten i det lovlydige samfunnet, istedenfor skremselspropaganda. Den helhetlige tankegangen ser vi tydelig i *Jeg vil trives*-prosjektet, både i forhold til generell velferd som forebyggende faktor og samarbeid med andre aktører. Begrensede ressurser og fokus på måltall gjør at det forebyggende arbeidet blir resultatorientert, som alt annet. Å bevise virkningen av forebygging er vanskelig. Overbevisning av de som sitter på pengene, samt implementeringen blant de ansatte er ofte utfordrende. Denne utfordringen kommer jeg tilbake til.

Den kriminalitetsforebyggende handlingsplanen *Gode krefter* skiller mellom *Befolkningsrettede strategier* som retter seg mot befolkningen som helhet, *Strategier rettet*

mot risikogrupper som fokuserer på grupper med tendenser til eller høy risiko for problemutvikling og *Strategier rettet mot grupper med identifiserte problemer*, som fokuserer på å hindre eller snu allerede oppstått negativ utvikling (Justis- og politidepartementet, 2009, s. 15). I handlingsplanen beskrives den befolkningsrettede strategien som basisen for det kriminalitetsforebyggende arbeidet, men at det samtidig er sentralt å sette inn målrettede tiltak mot risikogrupper. Handlingsplanen påpeker også at årsakene til kriminalitet er komplekse, og at styrket samarbeid mellom flere sektorer derfor er avgjørende. Dette vil skape et trygt og inkluderende samfunn, og dermed vil redusere kriminaliteten (Justis- og politidepartementet, 2009, s. 5).

I boka *I forkant* enes de intervjuede politilederne og en politiansatt om at forebyggingen har vært for snill og tilfeldig, blant annet ved å besøke barnehager og barneskoler. Det forebyggende arbeidet har de senere årene også blitt mer målrettet mot risikoungdom. Tanken er at det er mer effektivt å jobbe med denne gruppen, istedenfor majoriteten av ungdom, som sannsynligvis ikke vil utvikle problematferd (Lie, 2011, ss. 34, 60, 61). Dette strider litt i mot det som ble nevnt i den overnevnte rapporten fra Justisdepartementet, nemlig at basisen for det forebyggende arbeidet skal rette seg mot befolkningen som helhet.

Jeg vil trives-prosjektet retter seg mot alle elevene og kan sees på som en slik befolkningsrettet strategi. Tanken er som nevnt helhet - å engasjere ulike etater og inkludere alle elevene. Ifølge prosjektbrosjyren er målet med prosjektet å heve den sosiale kompetansen og hindre mistrivsel og frafall fra skolen (Vardal ungdomsskole, u.å.). Mistrivsel og frafall fra skolen kan være en utløsende faktor for marginalisering og kriminalitet. Derfor beskrives skolen som en viktig arena for kriminalitetsforebyggende arbeid i regjeringens handlingsplan (Justis- og politidepartementet, 2009, s. 17). Spørsmålet er om politistudentenes tilstedeværelse på Vardal er målrettet nok i politilederne øyne. Muligens gjelder dette kun oppfølgingen av de elevene som står i fare for å marginaliseres, og ikke gruppesamtalene og tilstedeværelsen vi hadde med resten av elevene. Utfordringen blir da å vite *hvem* som vil marginaliseres og starte en kriminell løpebane. Det er nemlig derfor alle elevene får delta i *Jeg vil trives*-prosjektet. Tanken er å inkludere alle, fordi det kan være vanskelig å identifisere de som sliter, ifølge Beate Ensby, prosessleder i *Jeg vil trives* (Skotland, 2010, s. 3). Vi kan da spørre om tanken til politilederne er at politiet skal inn på banen *før* man ser symptomer på marginalisering og frafall, eller om vi skal vente til vi ser dette før vi involverer oss.

3.1.3.2. Personorientert forebygging

I boken *I forkant* beskriver Lie ulike kriminalitetsforebyggende perspektiver (Lie, 2011). *Personorientert forebygging* retter seg mot barn og unge og går ut på å påvirke kriminalitetens bakenforliggende faktorer (Lie, 2011, ss. 60, 61). Man skal blant annet bedre oppvekstvilkår og formidle holdninger og verdier som gjør at unge motstår kriminalitet av egen vilje. Politiet skal ikke jobbe med dypereleggende årsaker til kriminalitet slik som de andre etatene, men heller jobbe med symptomene som rusbruk og problematferd, skriver Lie. Politiet skal altså identifisere risikoungdommene, etablere kontakt og relasjoner, og deretter opprette tiltak og henvise til rette instanser. Dette svarer litt på spørsmålet som ble stilt ovenfor – nemlig at politiet ikke skal kobles inn før man ser symptomer og faresignaler. Det er kanskje her vi må skille mellom rollene. *Jeg vil trives*-prosjektet er en type personorientert forebyggende arbeid, i og med at det fokuseres nettopp på å bedre oppvekstvilkår og å formidle gode holdninger og verdier. Men det er vel verken Gjøvik-politiet eller politistudentenes hovedoppgave å sørge for trivselen til og implementere gode holdninger hos skoleelever.

Det er begrenset hvor mye personorientert forebygging politistudentene kan utføre ved sin tilstedeværelse på Vardal. Det kan ikke opprettes tiltak og henvises til andre instanser. Taushetsplikten legger sine begrensninger for dette, og det er heller ikke politistudentenes oppgave under hospiteringen. Gjøvik-politiet har derimot mange muligheter i forhold til konkrete forebyggende tiltak. Det satses ifølge styringsplanen på personorientert forebygging ved å følge opp ungdom i risikozonen, blant annet ved bekymringssamtaler, konfliktråd, frivillig rustesting, og samarbeid med NAV (Vigen, 2010). Politistudentene kan ved gruppesamtaler og annen kontaktbygging formidle holdninger og verdier til elevene. Om dette er nok til å forebygge noe, altså at noen motstår kriminalitet på et senere tidspunkt, er ikke godt å si. Kanskje er det ikke nok kontinuitet til det. Men politistudentenes kontaktetablering og relasjonsbygging kan også fungere som en brobygger, både mellom elevene og politiet, og mellom skolen og politiet. Kontaktetableringen og tillitsbyggingen drøftes senere.

I *I forkant* beskriver Lie SLT som et virkemiddel for å koordinere innsatsen til politiet, skolene, kommune og andre lokale aktører (Lie, 2011, s. 236). SLT er som nevnt et sentralt verktøy for Politiet i Vestoppland, og mye av det forebyggende arbeidet går gjennom dette samarbeidet. Jeg går ikke nærmere inn på dette samarbeidet, men understreker at Gjøvik-politiet benytter seg av mange muligheter her.

3.1.3.3. Lokalorientert forebygging

Lokalorientert forebygging bygger i stor grad på *nærpolitimodellen* (Lie, 2011, s. 183).

Ordene *desentralisert* og *integrrert i lokalsamfunnet*, grunnprinsippene 4 og 7 i

nærpolitimodellen, er sentrale her. Lie beskriver nærhet og dialog med publikum som sentralt i lokalorientert politiarbeid, og at publikums deltagelse skal økes. Publikum skal være med å definere hva som er relevante problemområder for politiet, og ved aktivt å samarbeide med publikum økes også tilliten til politiet. De formelle og uformelle båndene, den såkalte integrasjonen, skal ifølge stortingsmelding nr. 42 skape et samspill mellom politi og publikum (St.meld. nr. 42, 2004-2005, 2005). Ifølge Lie vektlegges oppsøkende virksomhet, altså at politiet tar kontakt med publikum når det ikke har hendt noe spesielt. Denne oppsøkende virksomheten vil kunne øke publikums tillit til politiet (Lie, 2011, s. 191). I lokalorientert politiarbeid blir tillitsforholdet mellom politi og publikum pekt på som en viktig konfliktløser (s.195). Mer om tillitsbegrepet kommer senere.

Det blir riktig å se både politistudentene og Gjøvik-politiets rolle i *Jeg vil trives* også som lokalorientert forebygging. Politiet er til stede på skolen i ”fredstid” og skaper formelle og uformelle relasjoner med skoleansatte og elever. Politistudentene oppnådde en kontakt som ble opprettholdt gjennom praksisåret. Slik integrasjon er i samsvar med *nærpolitimodellen*. Politibetjent Lykken forklarer i informasjonsbrosjyren til *Jeg vil trives* at politiet får en bedre og annerledes kontakt med ungdommene gjennom prosjektet enn når de treffes ute på oppdrag. Hans erfaring er at skolebesøkene skaper tillit, og når de blir kjent på skolen er det lettere for ungdommene å ta kontakt når de treffes ute (Skotland, 2010, s. 14). Dette erfarte vi også på Vardal, nemlig at de fleste ungdommene kjente til og var på fornavn med Lykken.

Ifølge Gjøvik-politiets styringsplan skal det satses på aktiv, målrettet innsats på steder der ungdom ferdes (Tore Vigen, 2010). Dette konkretiseres med et synlig, tilstedeværende politi som snakker med og til ungdommen, samt dialog med lederne av slike steder. Dette kan også sees som et eksempel på lokalorientert politiarbeid. Min personlige erfaring er imidlertid at slikt kontaktsøkende arbeid svært sjelden blir prioritert. Kanskje må det til en ramme, som ekstern hospitering eller et annet samarbeidsprosjekt, for at det skal bli naturlig å dukke opp på skolen i ”fredstid” og slå av en prat.

3.2. Tillit

Vi skal nå se litt på tillitsbegrepet, hva som gir tillit og drøfte mulighetene politistudentene og Gjøvik-politiet eventuelt har til å oppnå tillit i befolkningen.

3.2.1. Tillitsbegrepet

I boken *Demokrati, kontroll og tillit* defineres tillitsbegrepet så enkelt som at A (den som skal ha tillit) stoler på at B (tillitsgiver) gjør X. Det er vanlig å legge til grunn at tillit handler om risiko og usikkerhet (Flaatten, 2009, s. 14). Professor i sosialmedisin Per Fugelli definerer tillit som menneskets følelse av at andres godhet, ærlighet og dyktighet er til å stole på. Tilliten medfører ofte en overføring av makt til å handle på vegne av, og til beste for den som skal ha tillit (Fugelli, 2011). Vi kan si at dersom publikum (A) stoler på at politiet (B) opptrer i samsvar med forventningene (X), har de tillit til politiet. Det må være lav usikkerhet rundt politiets intensjoner. Ettersom politiet kan utøve mye makt over befolkningen, innebærer dette en forhøyet risiko for publikum fordi deres skjebne ofte er i politiets hender. Dette gjør det ekstra viktig at publikum har tillit til politiets gode hensikter.

3.2.2. Overordnede mål og føringer

Norsk politi nyter høy tillit i befolkningen, og regjeringen understreker i sine stortingsmeldinger viktigheten av å opprettholde denne tilliten. Tillit beskrives som en forutsetning for god oppgaveløsning og som nødvendig for at publikum skal støtte politiet (St.meld. nr. 42, pkt. 1.3, St.meld. nr. 22, pkt. 3.1.2). Politidirektoratet skriver i heftet til prosjektet *Trygghet og tillit* at politietatens maktgrunnlag bygger på tillit i befolkningen. Siden samfunnets makt- og autoritetsstruktur har forandret seg de senere årene, er autoritet endret fra noe politiet nesten automatisk hadde, til noe som må opparbeides over tid og gjennom tillit (Politidirektoratet, 2011, s. 8). Dette gjør at politiet må tenke annerledes og fokusere mer på dialog og samhandling for å bygge tillit.

3.2.3. Relasjons- og systemtillit

I prosjektheftet skilles det mellom *relasjonstillit* og *systemtillit* (s.8). Relasjonstillit beskrives som den tilliten man får nettopp ved å bygge relasjoner og møtes ansikt til ansikt med publikum. Det vektlegges kvalitet fremfor kvantitet, nemlig at det ikke hjelper å møte publikum mange ganger, møtene må også være gode. Systemtilliten beskrives som den tilliten befolkningen har til politiet som *etat*. Ifølge prosjektheftet baseres ikke systemtilliten hovedsakelig på oppklaringsprosent og politiets handlekraft i enkeltsaker, slik mange tror. Systemtilliten baseres heller på politietatens lover, rettigheter og plikter, og den legitime makten politiet forvalter. Den bygges opp ved at rettsstatsverdiene blir ivaretatt. Maktorganet må begrunne og tydeliggjøre grunnlaget for beslutningene som tas, feil må korrigeres og folk må behandles likt (s.8). Dette påpekes også i stortingsmelding nr. 22, nemlig at politiets

verdier synliggjøres både gjennom lovverk, organisasjonskultur og den enkeltes politiansattes tjenesteatferd. Publikums tillit avhenger mer av det som oppleves, enn av ideelle målsetninger (pkt. 3.1.2).

3.2.4. Hva skaper tillit?

Ifølge Politidirektoratet henger systemtillit sammen med relasjonstilliten, nemlig ved at de gode møtene bygger tillit til politietaten som helhet. Det er altså viktig å ha gode enkeltmøter med publikum for dermed å fylle opp etatens tillitskonto. I praksis vil dette bety at publikum får tillit til politietaten dersom polititjenestemennene ivaretar disse rettsstatsverdiene. Ved blant annet å ta seg tid til å forklare beslutningsvalgene sine ved enkeltoppdrag, behandle folk likt og korrigerer feilgrep. Dersom vi fokuserer på nettopp Vardalselevne – hvis de møter polititjenestemenn som synliggjør og ivaretar gode rettsstatsverdier under oppdragsløsning, vil ikke dette gi tilstrekkelig tillit til politiet? Da kan det sees på som unødvendig å bruke tid på kontaktetablering med Vardalselevne, utenom politioppdrag.

Det er delte meninger om hva som øker politiets tillit. I boken *Demokrati, kontroll og tillit* fremlegges to motstridende syn (Flaatten, 2009, s. 104). Forskeren Skogan kom frem til at positive møter med politiet ikke økte tilliten til politiet, men at negative møter forverret den (Skogan 2006, sitert i Flaatten). Dersom vi skal støtte oss til dette synet, vil ikke kontaktetableringen på Vardal ha noe å si for elevenes tillit til politiet. Andre forskere konkluderte derimot med det motsatte, nemlig at positiv kontakt og dialog gir muligheter til å endre publikums holdninger til politiet i positiv retning (Bradford, Jackson & Stanko, sitert i Flaatten, 2009).

Det virker som regjeringen har sluttet seg til det sistnevnte synet. Prosjektet *Trygghet og tillit* tok sikte på å øke en lav tillit til politiet blant innvandrerbefolkningen gjennom kontaktbygging og dialog. Prosjektet bygger på tanken om at tillit skapes i møtene ansikt til ansikt med publikum, og kontaktetablering utenom oppdragene brukes som et verktøy for å bygge tillit (Politidirektoratet, 2011, s. 10). I stortingsmelding nr. 22 vektlegger regjeringen også viktigheten av et synlig og tilgjengelig politi (St.meld. nr. 22, 2000-2001, 2001). Det trekkes en parallell mellom politiet og publikums tillitsforhold, og grunnprinsippene om sivil preg og å være integrert i lokalsamfunnet. Politiet må altså i størst mulig grad delta i sosiale nettverk i lokalsamfunnet. Politiets forebyggende arbeid blant barn og unge sees på som noe av det viktigste politiet foretar seg i forhold til å skape tillit (pkt. 3.1.2-3). For å oppnå dette, er man nødt til å ta kontakt med befolkningen utenom oppdragene.

Lie skriver også at en viktig faktor for å skape tillit mellom politi og publikum er å

møte publikum i ”fredstid”, ikke bare når det har skjedd noe spesielt (Lie, 2011, ss. 191, 192). Politiet må bli kjent med publikum, og omvendt. Når politiet tar kontakt for å ta en prat får publikum sett flere sider av politirollen, ifølge Lie. Ved å venne publikum til at det er normalt og hyggelig å snakke med politiet, vil de lettere akseptere de situasjonene politiet må være strenge og kontante, skriver Lie. Men det er viktig at disse situasjonene er i mindretall (s.196-197). Gjennom samarbeidet på Vardal får elever og ansatte på skolen mulighet til å bli kjent med politiet fra en annen side. Selv om vi ikke var uniformerte eller hadde politimyndighet under hospiteringen, vi var nok politi i deres øyne, og de kalte oss ”politi”. Elevene strømmet mot oss da vi kom til skolen som uniformert studentpatrolje. Ved å bli kjent med elevene gjennom samtaler og aktiviteter, hadde vi kanskje ufarliggjort politiuniformen litt.

3.3. Politikultur og skepsis til forebygging

Til tross for at forebygging blir sett på som ”det riktige”, blir det også ansett som ullent og lite målbart. Det er vanskelig å måle noe som aldri inntreffer. Forebyggende prosjekter kan gi tilsynelatende gode resultater for de involverte, men det kan være vanskelig å slå i bordet med, og få forlengede bevilgninger. Dette er en av årsakene til at kriminalitetsforebygging blir sett på av mange med skepsis. I boken *For sikkerhets skyld* skriver Gundhus om hvordan hun så en tydelig motstand i etaten mot forebygging og at det ikke blir ansett som ordentlig politiarbeid (Gundhus, 2009, s. 178). Hun viser til andre forskningsfunn rundt forebyggingens lave status i politiet, og at viktigheten av forebygging drøftes kun på et retorisk plan. En amerikansk studie av Miller (1998, 1999) viste hvordan politiledelsen og myndighetene forsøkte å implementere nærpolitistilen, men at det ble møtt med motforestillinger (hentet fra Gundhus, 2009, s. 182). Det var ifølge Miller problematisk å få tjenestemennene inn i denne rollen, og den ble assosiert med sosialarbeid og femininitet. Også i evalueringsrapporten til prosjektet *Trygghet og tillit* nevnes studier (Finstad, 2005, Larsson, 2005) som viser at den actionpregede politikulturen står i opposisjon til en kommuniserende virksomhet (Egge, 2010, ss. 114,115).

I *I forkant* skriver Lie også om vanskeligheten av å måle og tallfeste kriminalitetsforebyggende politiarbeid (s. 29, 49-53). De intervjuede politilederne var opptatt av at statusen måtte heves. Daværende justisminister Storberget poengterte at han var avhengig av å vise handlekraft, og dermed av å kommunisere betydningen av arbeidet tydelig (s.30). Dette ønsket om vise handlekraft gjelder nok hele etaten, fra den øverste ledelsen til den enkelte polititjenesteperson. Ifølge Lie har det imidlertid kommet en del kvalitativ forskning rundt hva slags forebyggende arbeid som fungerer, noe som har gjort det lettere å

prioritere forebyggende arbeid (s. 31). Man er uansett nødt til å tenke langsiktig for å prioritere forebyggende arbeid fremfor annet hastende politiarbeid. Man ser svært sjelden resultatene fra forebygging umiddelbart.

Min erfaring fra praksisåret kan bekrefte at forebyggende arbeid sliter med statusen. Et eksempel er da vi ville dra på studentpatrolje til et arrangement for Vardalselevne, og en betjent svarte ”ja, hvis det er *det* dere vil bruke tiden på, istedenfor å finne nark”. Da jeg sa til folk at jeg ville jobbe med forebyggende arbeid etter politiutdanningen, fikk jeg svar som ”vi får se hvor lenge det varer da”. Det gir nok mer status å komme tilbake med 100 g amfetamin enn å si at man hadde en svært givende samtale med en 15-åring.

3.4. Kontinuitet og stabilitet

I en masteroppgave om fritidsklubbenes rusforebyggende arbeid, beskrives stabilitet som en viktig faktor for å skape tillitsfulle relasjoner mellom ungdom og voksne. Disse gode relasjonene er viktige beskyttelsesfaktorer i forhold til å hindre negativ utvikling (Hammerø, 2011, ss. 75, 87). Det vises til Vestels (2007) forskningsfunn som tyder på at stabilitet og kontinuitet blant ansatte er en forutsetning for en god forebyggende arena (Sitert i Hammerø, 2001, s. 68). Selv om fritidsklubbansatte får en litt annen rolle enn politistudentene, kan prosjektet sammenlignes, og det kan trekkes en parallell i forhold til tillitsbygging. Relasjonstillit er noe som bygges opp over tid, både for fritidsklubbansatte og for politistudenter og betjenter. Spørsmålet er hvor kontinuerlig og stabil relasjonen må være. I forhold til å opprettholde relasjonene og elevenes eventuelle oppbygde tillit til politiet, kan det ansees uheldig at politistudentene byttes ut hvert år.

I *I forkant* refereres det til en amerikansk studie (Herbert 2006) av publikums oppfatning av samarbeid med politiet (Sitert i Lie, 2011, s.195). I undersøkelsen vektlegges viktigheten av en fast politikontakt. Samarbeidet ble svekket fordi publikum måtte forholde seg til en rekke ulike politifolk, og det var dermed vanskelig å bli godt kjent med dem. Dette støttes opp av Sæters studie av bydelspolitiarbeid, som fremhever kontinuitet som en viktig faktor for å lykkes med forebyggende arbeid (Sæter, 1997, s. 45). Både publikum og politiansatte påpeker viktigheten av jevn kontakt og at folk kjenner ansiktet på personene i politiet (s.29-30). Sæter tar også opp to motstridende hensyn – På den ene siden krever utvikling av lokalkunnskap og dialog med publikum en viss *tid* i tjenesten på ett sted. Denne langvarige kunnskapsoppbyggingen sees på som spesialisert kompetanse. På den andre siden er politietaten organisert etter generalistidealet, som gjør at tjenestemennene bør forflyttes til ulike avsnitt for å vedlikeholde allsidigheten. Man skal altså ambulere i ulike politiroller, være

en generalist (s.49-50). Det sistnevnte hensynet kan gjøre det vanskelig å opprettholde den kontakten og nærheten med publikum man har opparbeidet gjennom lokalorientert politiarbeid.

Sett i lys av dette - dersom vi sammenligner kontinuiteten og stabiliteten, har de ansatte betjentene på Gjøvik som jobber med Vardalselevne en stor fordel fremfor politistudentene. Den lokal- og personkunnskapen som opparbeides gjennom flere år på Gjøvik, blir en såkalt spesialisert kompetanse. Denne kompetansen kan politistudentene oppnå i en viss grad gjennom sin tilstedeværelse på Vardal, men den blir ikke opprettholdt mer enn et år av gangen. Siden slik utskiftning sees på som uheldig, har det faste og stabile Gjøvik-politiet bedre muligheter til å jobbe lokalorientert.

Vi kan likevel trekke inn begrepene relasjons- og systemtillit, og gjøre et skille. Gjennom å vise gode hensikter gjennom relasjonsbygging på Vardal, kan elevene få tillit til politistudenten som enkeltperson. Denne relasjonstilliten vil nok forsvinne ganske raskt etter endt skoleår, ettersom politistudenten flytter vekk. Som nevnt er det imidlertid en sammenheng mellom relasjons- og systemtillit, og de gode møtene kan fylle opp politietatsens tillitskonto (Politidirektoratet, 2011, s. 8). Uavhengig om politistudentene opprettholder relasjonen eller ikke, kan relasjonen bygge opp elevenes tillit til politietaten, i og med at vi var politi i deres øyne.

3.5. Innflytelse og påvirkning av ungdom

Det har vært forsøkt mange ulike måter å implementere gode holdninger på hos ungdom. *I forkant* belyses flere syn på dette. Forebyggende politibetjent Erlend Madsen har troen på at ungdom bør motiveres og veiledes, ikke instrueres om hva de bør gjøre eller ikke gjøre (sitert i Lie, 2011, s.99-102.). Madsen vektlegger langsiktig relasjonsarbeid, slik at man kommer i posisjon og blir kjent med personen, før forebyggingskraften kan fungere. Psykolog Halvor Øvereide vektlegger måten man kommuniserer med ungdommene på, nemlig at man må snakke *med* dem, og ikke *til* dem (sitert i Lie, 2011. s. 109 flg.). Man må ta ungdommene på alvor og la de selv være med på å ta ansvar, skriver Lie. Dette er i tråd med Madsens syn, nemlig at det ikke hjelper å instruere ungdommene til endring. Som tidligere nevnt har også politiet i stor grad gått bort fra instruksjoner og ”tilsnakk” i form av kampanjevirkosomhet som forebyggingsstrategi. Dersom en skal oppnå positiv innflytelse på Vardalsungdommene, både som politistudent- eller betjent, må man altså først bli kjent, samt være bevisst på måten man kommuniserer budskapet. Først da er man i posisjon til å påvirke, ifølge de overnevnte.

Flere rusforebyggende prosjekt, blant annet *Juvenile Fristil* har forsøkt å implementere

gode holdninger hos ungdom ved den såkalte ung-til-ung-metoden (Moshuus, 2005). Et utvalg av elever på 9.trinn opptrer som rollemodeller og skal dermed påvirke jevnaldrende. I prosjektet *To do or not to do* er det 3.klassinger fra videregående skole som skal være positive opinionsledere og rollemodeller for 9.klassinger (Helsedirektoratet 1, u.å.). Tanken bak prosjektet er at jo likere avsender og mottaker av et budskap er, desto større er sjansen for at målgruppa identifiserer seg med rollemodellene og anser de som troverdige. (Lillevik, 2007, s. 2). Begge prosjektene blir imidlertid vurdert dit hen at det er høy sannsynlighet for resultater av de som er formidlere, men lav sannsynlighet for endret rusatferd blant de som budskapet skal formidles til (Helsedirektoratet 1 & 2, u.å.).

Selv om evalueringen av prosjektene ikke viste så overbevisende resultater, kan vi trekke paralleller til politistudentenes rolle i Vardalsprosjektet. Skal vi støtte oss til tanken bak ung-til-ung-metoden, vil politistudentene ha en fordel av å være unge i forhold til eldre politibetjenter på Gjøvik. Som oftest vil politistudentene være likere Vardalselevne i alder, noe som kan gjøre det lettere å komme i posisjon til å påvirke.

3.6. Personlighet og interesse

Flere steder beskrives personlig egnethet som viktig for forebyggende arbeid. På forebygging.no trekkes den danske sosialforskeren Lars Uggerhøys (1994, 1996) beskrivelse av *profesjonelle personligheter* frem (Helsedirektoratet 3, u.å.). Hans studie viser at relasjonen mellom klient og hjelper, samt personlige trekk ved sosialarbeideren er avgjørende for opplevelsen av tillit. De personlige trekkene som fremheves er blant annet ekte engasjement, entusiasme og evnen til å få frem en avslappet atmosfære. Det siteres også fra en feltarbeiders erfaring med ungdomsarbeid – at man må være oppriktig engasjert, ”ha det lille ekstra” og at ungdom fort merker om du er en som bryr deg om dem. I Sæters studie av bydelspoliti ble også personlige egenskaper og arbeidsstil sett på som viktig av beboerne (Sæter, 1997, s. 21).

Spørsmålet er om man er nødt til å være en ildsjel for å jobbe med forebyggende og tillitskapende politiarbeid. I *I forkant* skriver Lie at arbeidsfeltet har vært preget av ildsjeler (Lie, 2011, s. 20). Hun skriver også at det kan være lettere sagt enn gjort å starte en dialog uten at det har skjedd noe. Mange politifolk kvier seg for dette, hvert fall med publikum som har et anstrengt forhold til politiet (Lie, 2011, ss. 191, 192). Dette støttes opp av egen erfaring og det er forståelig at det er vanskelig å starte samtaler uten noen felles referanserammer. De som ikke har hatt ekstern hospitering på Vardal synes kanskje dette blir unaturlig.

3.7. Implementering

I prosjektheftet til *Trygghet og tillit* hevdes det at kommunikasjon ikke må betraktes som en ferdighet noen har og andre ikke. Gode kommunikasjonsegenskaper ansees som noe som kan trenes opp og er viktig for trygghet i rollen (Politidirektoratet, 2011, s. 10). Man vet ikke hva man møter, så man må være forberedt på å endre taktikk og ha flere metoder tilgjengelig - akkurat som ved hendelsesstyrte oppdrag (s.12).

Kontaktetablering gjennom ekstern hospitering og *Jeg vil trives*, er arenaer man kan trene opp disse kommunikasjonsferdighetene. En mer aktiv, oppsøkende polititjeneste som arbeidsverktøy for å skape gode publikumsrelasjoner, kan også gi muligheter til dette. Dersom man skal implementere dette hos både studenter og betjenter på Gjøvik, kan det bli en utfordring. Ildsjelene, og de som er glad i å ta kontakt med ungdom og slå av en prat, er nok ingen utfordring. Det er vanskeligere å få med seg alle de andre. Også dette er tematisert i prosjektheftet til *Trygghet og tillit* (Politidirektoratet, 2011). Kommentarer som ”å snakke med folk er noe vi gjør uansett” og ”å ta kontakt i fredstid er ikke ordentlig politiarbeid” nevnes, og er gjenkjennelige fra praksis. Ifølge prosjektheftet var det flere suksessfaktorer for implementering; å la politibetjentene få medbestemmelse og et eierforhold til prosjektet, bruk av ulike motivasjonsressurser og at prosjektet fikk oppmerksomhet(s.18).

På Vardal hadde de fått til implementeringen hos både Skoleledelsen, lærerne, elevene, og foreldrene. I evalueringen forklares de gode virkningene av prosjektet med både ivrige aktører og gode strukturelle faktorer som for eksempel god kommunikasjon og tilgjengelige ressurser (Rønningen, 2010, s. 50). Det kan være vanskelig å implementere en oppsøkende og kommuniserende arbeidsmetode uten at det er et prosjekt eller en strukturell ramme rundt det. Det kreves også en viss entusiasme av politistudentene for å holde kontakten med Vardalselevne gjennom hele skoleåret, med mindre den praksisansvarlige krever det.

3. Avslutning

Hovedformålet i forhold til Vardalselevne er ikke det samme for politistudentene og Gjøvik-politiet. Jeg har likevel sammenlignet kontakten med Vardalselevne for å vise styrker og svakheter, i forhold til kriminalitetsforebygging og tillitsskaping, som i problemstillingen. På den ene siden kan vi si at politistudentene får mulighet til å skape uformelle bånd med elevene gjennom sin kontaktetablering i større grad enn Gjøvik-politiet. Som vi har sett, kan uformelle bånd skape tillit til politiet. Politistudentene har fordel av å få tre hele uker på ungdomsskolen.

Gjøvik-politiet har knappe ressurser, og kan ikke bruke like lang tid på kontaktetablering. I tillegg kan politistudentenes unge alder gjøre det lettere å få påvirkningskraft, ifølge noen teorier. På den andre siden har Gjøvik-politiet mange muligheter til å gjøre målrettede, konkrete tiltak, noe som ansees som nødvendig for å forebygge kriminalitet. Gjøvik-politiet har også en stabilitet og en oppbygd lokalkunnskap som ikke politistudentene har, noe som flere hevder er viktig i forhold til tillitsbygging og kriminalitetsforebygging. Vestoppland politidistrikt har kontaktsøkende arbeid i sine styringsdokumenter, men det blir ikke prioritert i praksis. Jeg opplevde en skepsis og nedprioritering av forebygging ved ordensseksjonen, noe som samsvarer med studier av politikultur.

Som nevnt kan personlighet og interesse gi muligheter og begrensninger, og mange politibetjenter finner det utfordrende å starte en samtale uten en referanseramme. Politistudentene får gjennom ekstern hospitering mulighet til å skape en relasjon som gjør det lettere å innlede en samtale senere. Spørsmålet er om man må være en såkalt ildsjel for å jobbe med forebyggende politiarbeid. Det vil bli vanskelig å holde liv i ilden dersom andre rundt en er negative. Kanskje den største begrensningen for Gjøvik-politiet er at det mangler en ramme for kontaktetablering. Det vil muligens kun fungere dersom en fikk ressurser til å gjennomføre et prosjekt for å implementere arbeidsmetoden tilstrekkelig. Ellers blir det opp til ildsjelene.

Gjennom ekstern hospitering har studentene muligheter til å utvikle sine personlige kommunikasjonsferdigheter. Man får øvd seg på ”smalltalk” og kommunikasjon med ungdom. Man kan se verdien av den relasjonen og tilliten man har bygget opp når elevene tar kontakt. Dette kan gjøre at en verdsetter slik tilstedeværelse og dermed motivere til å prioritere oppsøkende politiarbeid.

4. Litteraturliste

Aadland, E. (2004). *"Og eg ser på deg..."* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Egge, M. B. (2010). *En god dag på jobben: Evaluering av prosjektet "Trygghet og tillit"*. Oslo: Politihøgskolen.

Flaatten, S. G. (2009). *Demokrati, kontroll og tillit*. Oslo: Politihøgskolen.

Fugelli, P. (2011). *Grunnstoffet tillit*. Hentet 06.05. 2012 fra <http://www.sykepleien.no/forskning/innspill/673726/grunnstoffet-tillit>

Gundhus, H. I. (2009). *For sikkerhets skyld - IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Unipub.

Hammerø, A. M. (2011). *Fritidsklubbens rusforebyggende arbeid (Master i helse- og sosialfag, Høgskolen i Lillehammer)*. Hentet fra http://brage.bibsys.no/hil/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_19690/1/Masteroppgave%20MASBU%20V%C3%A5r%202011%20Alm%C3%A5s%20Hammer%C3%B8.pdf

Helsedirektoratet 1. (u.å.). *To do or not to do*. Hentet 12.12 2011 fra <http://www.forebygging.no/en/Metode/Konkrete-tiltak-og-programmer/Program-med-god-sannsynlighet-for-resultater/To-do-or-not-to-do/>

Helsedirektoratet 2. (u.å.). *Fristil*. Hentet 12.12. 2011 fra <http://www.forebygging.no/en/Metode/Konkrete-tiltak-og-programmer/Program-med-god-sannsynlighet-for-resultater/Fristil/>

Helsedirektoratet 3. (u.å.). *Oppsøkere som profesjonelle personligheter (fra boken UTE/INNE)*. Hentet 13.12. 2011 fra <http://www.forebygging.no/en/Metode/Overordnede-strategier/UTE--INNE-Oppsokende-sosialt-arbeid-med-ungdom/Oppsokere-som-profesjonelle-personligheter/>

Justis- og politidepartementet. (2009). *Gode krefter - kriminalitetsforebyggende handlingsplan*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/upload/JD/Handlingsplan%20kriminalitetsforebygging.pdf>

Larsen, A. (2007). *En enklere metode - Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Lie, E. M. (2011). *I forkant*. Oslo: Gyldendal.

Lillevik, S. (2007). *Rapport fra prosjektet To do or not to do gjennomført i Kvam herad 2006/2007*. Hentet 12.12 2011 fra <http://skole.forebygging.no/UserFiles/File/rapport-todoornottodo-171207.pdf>

Moshuus, G. (2005). *Alkoholforebygging fra ung til ung - En effektevaluering av Juventes FRISTIL (NOVA-rapport nr.16/05)*. Oslo: NOVA - Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

PHS. (2010). Fagplan for Bachelorstudier B2, Studieåret 2010/2011.

Politidirektoratet. (2008). *Politiet mot 2020*. Hentet fra https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_561.pdf

Politidirektoratet. (2011). *Trygghet og tillit - Politiets arbeid i et multietnisk samfunn*. Hentet fra https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_1301.pdf

Politi-loven. (1995). *Lov av 4.august 1995 nr. 53 om politiet (politi-loven)*. Hentet 30.11 2011 fra <http://www.lovdatabasen.no/all/tl-19950804-053-001.html#2>

Rønningen, G. E. (2010). *Modningsprogrammet trygg oppvekst slik den er anvendt ved Vardal ungdomsskole (HENÆR-rapport nr: 03:2010)*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold.

Skotland, S. (2010). *Jeg vil trives! - Notater fra et besøk på Vardal ungdomsskole. Junior- og barneorganisasjonen JUBA*. Hentet fra <http://www.tryggoppvekst.no/f/D687/>

St.meld. nr. 22, 2000-2001. (2001). *Politireform 2000 Et tryggere samfunn*. Justis- og politidepartementet.

St.meld. nr. 42, 2004-2005. (2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Justis- og politidepartementet.

Sæter, O. (1997). *Bydelspolitiet i møte med det lokale (Prosjektrapport 214)*. Oslo: Byggforsk.

Tore Vigen, E. L.-L. (2010). Kunnskapsbasert ledelse i Vestoppland. *Handlingsplan - Trygghetskapende tiltak mot ungdom 2010/2011* . Gjøvik: Vestoppland politidistrikt.

Tømmerås, A. (2007). Fra kampanje til brannslukking (Masteroppgave i statsvitenskap - NTNU, Trondheim). Hentet fra www.politiforum.no/asset/3060/1/3060_1.pdf.

Vardal ungdomsskole. (u.å.). *Jeg vil trives - Et mestringsprogram for ungdom [Brosjyre]*. Hentet fra <http://vardal.ungdomsskole.no/files/2009/11/jegviltrives-brosjyre.pdf>

Vigen, T. L.-L. (2010). Kunnskapsbasert ledelse i Vestoppland. *Handlingsplan - Trygghetskapende tiltak mot ungdom 2010/2011* . Gjøvik: Vestoppland politidistrikt.

Selvvalgt pensum:

Helene I. Gundhus (2009). For sikkerhets skyld – *IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Unipub. (327 sider)